

Dagboek Albanië

Aflevering 17

13 maart - 19 maart 2008

*Alex Le Mat,
Woerden / Elbasan, maart 2008*

Donderdag 13 maart 2008

Gisteren een dag met zware storm Ruim 50% van de vluchten van en naar Schiphol werd geannuleerd. Vandaag gewoon een koude, winterse dag in Nederland met voor het eerst sinds meer dan een week geen regen.

Een heenweg zonder noemenswaardige files, maar wat Marie-Louise op de terugweg te wachten stond, wil ik nu even niet weten. Eenmaal in de vertrekhal leek het wel of half Nederland op een gewone donderdagochtend om 10 uur met het vliegtuig moest vertrekken. Om onverklaarbare redenen kan ik bij de afhaalbalie meteen doorlopen, krijg ik een e-ticket waarvan ik niet eens wist dat ik het besteld had, kan ik tussen onafzienbare rijen passagiers direct naar de bagage drop off en ben ik binnen een paar minuten de douane voorbij.

Het vliegtuig vertrekt 50 minuten te laat, maar in Budapest hebben we er al 30 ingelopen. Het vertrek naar Tirana is op tijd. Kortom een voorspoedige vlucht, alleen niet al te comfortabel wegens enorme turbulentie. Ongetwijfeld het gevolg van de storm van gisteren.

Aangekomen op het nog altijd gloednieuw ogende vliegveld van Tirana, ben ik binnen vijf minuten de douane voorbij, heb mijn koffer te pakken en sta in de aankomsthal. Edlira Leazer, kortweg Eda, komt me tegemoet gierend en we zijn dolblij elkaar na een half jaar weer terug te zien. Ze zei me dat ze 'op het laatste moment een taxichauffeur had kunnen regelen'. En daar is de eerste grote verrassing van de reis. Haar vader, Hysen Domi, de oud-burgemeester van Elbasan komt me tegemoet. Voor het eerst sinds zes jaar zien we elkaar weer en het wordt een fantastische ontmoeting van oude vrienden.

We rijden de bouwput Tirana binnen langs het viaduct dat een paar jaar geleden om politieke redenen afgebroken moest worden. Maar ze weten de kapitaalvernietiging goed te verwerken. Het compleet gesloopte bouwwerk wordt nu weer opgebouwd, via hetzelfde tracé, maar door een andere aannemer. Ik denk het te snappen ....

In de stad worden Eda en ik gedropt om professor Bardhyl Musai te ontmoeten, de man wiens pedagogische clubje sinds kort verantwoordelijk is voor de begeleiding van de leerkrachten die deelnemen aan het project huiswerklessen. Hij had zich even vrij kunnen maken tussen een college en een vergadering door op de middag voordat hij vertrekt voor een drieweekse buitenlandse reis. Goed om even kennis te maken met deze gedreven man, die al een paar jaar een eigen organisatie overeind weet te houden in een sector waar zeker in Albanië weinig geld te halen is. Met zijn drive en kennis van zaken is hij een eind gekomen. Het werk in Elbasan wordt gedaan door twee van zijn medewerkers, afgelopen maand met een eerste training.

Daarna gaan we een uurtje slingeren over de pas, richting Elbasan. Na zo'n dag vinden de ingewanden dat niet echt fijn, maar het hoort er bij. Onderweg praten we honderduit over Hysens grote werk als voorzitter van het Albanese Olympisch Comité en zijn komende reizen naar Peking.

Aangekomen in het hotel gaat Eda snel naar man en kind, ik bestel een klein diner en bel met Tani, die een kwartier later aanschuift om even bij te praten. Zo ben ik mooi op tijd om mijn spullen uit te pakken en een heerlijk bubbelbad te nemen. Toch een goed plan om m op kamer 105 te zetten terwijl ik jaren 107 gewend was.

Na afloop nog even een klein rondje gelopen langs de feestelijkheden aan de vooravond van Dita e Veres en dan vroeg naar bed.

Vrijdag 14 maart 2008

Tijdens the night before kwam de hele stad hoorbaar in de stemming. Rond middernacht waren de geluiden van Albanese folklore, discodreunen en Latijns-Amerikaanse ritmes gedempt. Zo kon ik genieten van een heerlijke nachtrust.

's Morgens terug van het ontbijt kon ik nog een uurtje heerlijk op mijn terras zitten genieten van mijn eerste warme zonnestralen van het jaar. Tani belde dat ik maar naar zijn huis moest komen lopen, want met de auto was er geen doorkomen aan, zo druk was het in de stad. Nou, dat klopte. Zelfs het lopen ging traag vanwege files en opstoppingen. Werkelijk iedereen was op straat. De drukte op de boulevards deed me denken aan boxing day in Londen. De sfeer was geweldig, logisch met dat schitterende weer, nadat ze ook hier een koude en natte periode achter de rug hadden.

We pakten de picknick-spullen in (picknicken hoort bij de traditie van Dita e Veres) en rijden in een onafzienbare file de heuvels in, op zoek naar een mooi plekje. En daar zitten we dan voor een paar uur. De dochtertjes van Tai en Edlira genieten er van. Ze zien hun vader nog steeds niet zo vaak als ze zouden willen. Endri verzorgt intussen een video-conference vanuit de universiteit, waar premier Sali Berisha (toch op bezoek in Elbasan) een gesprek voert met Europese geleerden in Brussel. Het gaat over gezondheidszorg, maar de jongens vinden de technische kwaliteit van de verbinding veel belangrijker. En dat Endri twee uur naast Berisha heeft gezeten, moeten we zeker niet vergeten.

Het is de derde keer dat ik Dita e Veres meemaak, maar nog nooit met dit schitterende weer. Dat maakt het veel feestelijker. Pas als de zon ondergaat, rijden we in file terug naar de stad. Elke chauffeur heeft te veel gedronken, maar vandaag gelden er andere regels in het verkeer en worden er geen pijpjes geblazen.

Als we Edlira en de kinderen hebben afgeleverd, pakken we nog even een terrasje. Daar vernemen we dat Arben Illiriani van de in Tirana gevestigde EU-delegatie morgen naar Elbasan komt en een afspraak heeft bij de burgemeester. Dat komt goed uit. Tani gaat proberen mijn afspraken met beiden ook morgenochtend te maken. Dat scheelt me in elk geval een bezoek het office in het drukke en vieze Tirana. Morgen hoor ik hoe het zal gaan. Dan moet trouwens wel een afspraak met Astrit Lopari verplaatst worden, maar dat gaat hier zo gemakkelijk. We hebben nog een uurtje tijd om allerlei perspectieven van ECE, de Association of Albanian Art Schools en het eventueel met Nederlands geld te restaureren Childrens House te bespreken. Onder het bewind van de nieuwe burgemeester ziet het er hoopvol uit, zeker nu de eventuele restauratie ook kan leiden tot mooi kunstzinnige projecten voor de jeugd uit Elbasan. Ik begin er nu al van overtuigd te raken dat ik de Nederlandse geldschieters van de Stichting Borckerhof kan motiveren voor een perspectiefrijk project. De komende dagen zal ik merken dat er de afgelopen maanden heel wat gepraat is in de stad over het plan, en dan vooral door belangrijke mensen die nu allemaal willen meewerken. Dat was onder het bewind van de vorige burgemeester wel anders.

Ik ben op tijd terug in mijn kamer en heb zo weer een rustige avond waarop ik op tijd naar bed kan. De periode dat ik drie dagdelen vol bezet was tijdens mijn bezoeken ligt inmiddels al een paar jaar achter me en dat is maar goed ook.

Zaterdag 15 maart 2008

Al om kwart over negen treffen we elkaar bij Konti, het nieuwe stamcafé van Tani. Daar ontmoet ik al meteen Arben Illirjani. Zijn familie komt uit Elbasan en het prachtige weer van gisteren was een goede aanleiding voor iedereen om hier naar toe gekomen ter gelegenheid van om Dita e Veres. Ik probeer via Arben iets meer te weten te komen over EU-fondsen voor Albanië, maar zijn antwoorden bieden niet veel perspectief. Het geld dat zijn bureau beheert is al geormerkt in Brussel. Middelen voor vocational training, of het nu is voor Art Education of voor ICT en Grafimedia, vallen daar vooralsnog niet onder. Hij geeft me het advies dat velen al voor hem gaven. Ga maar googlen op EU-sites dan vind je wel fondsen voor dit doel. Geld is er genoeg, maar het is een onmogelijk opgave om er aan te komen als je niet volledig ingewijd bent in de Europese bureaucratie.

Na een uurtje komt Astrit Lopari binnen. Hij heeft zijn gedachten laten gaan over de mogelijkheden van het Childrens House voor de Association in combinatie met de actuele functie van cultureel centrum voor de jeugd van Elbasan. De nieuwe directeur daar is Blerim Nazarani, die ik ken van eerdere ontmoetingen. Ik ben weer verbaasd over de deplorabele staat van het pand, die nog veel erger is dan toen ik er tien jaar geleden was. Maar ook ervaar ik weer iets van de grandeur die het ten tijde van de bouw, omstreeks 1920, gehad moet hebben. Eda heeft wat van de geschiedenis uitgezocht en gaat dat voor ons op schrift stellen. Astrit weet er (zoals meestal) een heleboel van. Het was ooit eigendom van een rijke familie, die een belangrijke rol speelde bij de onafhankelijkheid van Albanië in 1912. Uit die tijd schijnt nog een indrukwekkende bibliotheek te dateren. Na het overlijden van de eigenaar verviel het pand aan de staat, omdat hij en zijn vrouw kinderloos gebleven waren. Hoe het precies zit met de eigendomsrechten gaan we horen van de burgemeester, maar ingewikkeld is het wel. De stadsarchitect schijnt bouwkundig een en ander te weten. Hem ga ik ook nog ontmoeten.

Na veel kijken en praten komen we terecht in een van de ontelbare nieuwe coffee houses in Elbasan. Daar hoor ik weer een aantal eindeloze verhalen over de onhandige centralistische onderwijspolitiek, nog altijd een garantie om goede initiatieven langdurig te belemmeren. Bovendien is het een curieuze situatie dat de vervolgoopleidingen dit jaar geen eerstejaars leerlingen hebben, omdat de primary en secondary schools de overgang van achtjarig naar negenjarig maken. En dan krijgt Astrit te horen dat hij te weinig leerlingen op zijn school heeft .....

Halverwege de middag willen we vertrekken we voor een pauze als we gevangen worden door de televisiebeelden van de (munitie)ramp in Gerdec. De beelden uit Enschede doemen meteen weer op, zo weten ook de Albanen. Onder de indruk van het gebeuren maken we voor de rest van de dag maar geen plannen meer en zien we morgen wel verder. De straten in de gisteren nog zo drukke stad zijn vrijwel geheel verlaten. Iedereen zit voor de TV. Alle zenders zijn live in de lucht.

's Avonds drink ik nog wat met Stefan en Tani en dan is het mooi geweest. Eerst moest ik het thuisfront nog wel even gerust stellen dat Gerdec zover weg is van Elbasan dat we er in directe zin niets van gemerkt hebben.

Pas laat op de avond neem ik mijn dagelijkse bad, met afwisselend kokend heet en ijskoud water. Het is een volstrekt onbegrijpelijk systeem met drie kranen, die elke dag weer anders reageren op welke draaiende handeling dan ook. En na elk bad staat er een plas water onder. Na zoveel jaren Albanese ervaringen ben ik ook hierover niet meer verbaasd.

Zondag 16 maart 2008

Om 10 uur 's morgens zit ik met Eda en Astrit al in Café Konti, recht tegenover de flat waar Eda woont. Astrit is nog zwaar onder de indruk van de gebeurtenissen van gisteren en begint een college over bewapening en munitie uit de Hoxha-tijd en de manier waarop met de oude voorraden wordt omgegaan. Het moest volgens hem ooit wel eens tot een ramp als die van gisteren leiden. Geleidelijk aan gaan we over tot de orde van de dag, zeker als Sokol Radoniqi, de baas van de city planning, binnenkomt. Hij was op de hoogte van de optie om wat met het Childrens House te doen en biedt zijn medewerking aan, niet alleen als bouwkenner, maar ook als spin in het moeilijk te doorgronden gemeentelijke web. Blerim wordt uit zijn bed gebeld omdat we nog een keer naar het pand willen kijken. Sokol is het met ons eens dat het feitelijk een ruïne is, maar dat er na herstel in originele staat een mooi stukje architectuur uit de stad is te herstellen. Eerst gaat het gesprek over de ruimte die om onbegrijpelijke redenen door de bibliotheek is geannexeerd. Dat blijkt trouwens een van de makkelijker op te lossen problemen. Hetzelfde geldt voor het op termijn terughalen van door de burens onwettig geannexeerde stukken grond. Sokol gaat op zoek naar oude plattegronden, hij weet dat ze te vinden zijn. Optimistisch is hij over het terugvinden van oude foto's waarop het pand in originele staat te zien is. Het is wel duidelijk dat er zoveel is geknutseld dat er nu van die oorspronkelijke grandeur weinig meer is te zien. Dat ze hier nog niet veel weten van stijlvol restaureren, zien we nog eens duidelijk als we het 'opgeknapt Normalisti House' passeren. Daar hebben ze een afschuwelijke laag pleister met ordinaire gele verf op gesmeerd, van een zodanige kwaliteit dat nu, een half jaar na dato, de bladders al van de muren springen. De gewapende cowboy, die het pand 'bedongen' heeft bij de vorige burgemeester, schijnt nog niet te weten wat hij met de binnenkant wil. Dat wist de veroveraar van het 'House with the coloms', aan de andere kant van de stadsmuur, beter. Hij heeft er een kroeg, annex begrafenisonderneming, annex speeltuin, annex zaal voor feesten en partijen in gemaakt. De eerste problemen doen zich al voor omdat de verschillende doelgroepen niet zo goed met elkaar blijken te matchen. Maar de kans om snel geld te verdienen heeft hij in ieder geval gewaagd.

Gaandeweg komen Astrit en Blerim weer terug op de optie om in de (ruime) tuin van het Childrens House een muziekzaal aan te bouwen. Sokol zegt dat dit historisch verantwoord kan met een houten constructie en dat hij voorbeelden kent. Hij zal foto's beschikbaar stellen. En dan, opeens raak ik overtuigd van de noodzaak van deze optie, die eerder als wat overvraagd op mij overkwam. Astrit en Blerim leggen uit dat het 'culture centre' van de stad dan een onafhankelijke status kan krijgen en niet meer voor elke uitgave afhankelijk is van de luimen van een ondoorzichtig economic office of the educational department. Dat heeft voor zijn club en de Association of Albanian Art Schools' alleen maar voordelen, met name omdat ze zo onbelemmerd eigen inkomsten kunnen genereren. Eda zal uitzoeken hoe het precies zit.

Tenslotte krijg ik van Astrit antwoord op twee vragen van een half jaar geleden. De specificaties van zijn computers blijken op een papertje van Endri te staan. Daarmee moet ik dan, samen met mijn vrienden van Ingrin, maar iets bedenken voor zijn voorgeschreven cursussen Art Design. Maanden geleden stuurde ik hem een ontwerp van een schenkingsakte voor de teken- en schildermaterialen. Na er een aantal maanden op gestudeerd te hebben, laat hij nu weten dat het ontwerp akkoord is. Ik kan naar Nederland bellen dat ze morgen kunnen vervoeren. En als dat wat later wordt, dat kan dan ook wel. Naderhand begrijp ik dat het probleem de douaneprocedure was. Daar wist Astrit echt geen raad mee, tot het moment dat Hysen Domi aanbood de inklaaringsprocedure te doen.

Halverwege de middag ben ik terug in mijn hotel. Daar kan ik nog even van een middagzonnetje genieten op mijn terras, overigens heel wat bleker dan dat van een paar dagen geleden.

Omstreeks zes uur word ik verwacht bij het Café Sport, het stamcafé van Hysen Domi. Nu hebben we een rustig moment om na al die jaren eens heerlijk bij te praten. Na een tijdje vind Hysen het nodig om Astrit uit te nodigen. Eén belletje met de mobiel en binnen een paar minuten is hij aanwezig.

Eerst moet hij - nog een keer - gerustgesteld worden over de douaneprocedure. Dan komt de reis naar het muzieksholenfestival van mei 2009 in Oostenrijk aan de orde. Als Hysen zijn hulp toezegt bij het zoeken naar gemeentelijke fondsen, wordt Astrit een stuk geruster er op. Het idee om zijn strijkers ons Kloosterorkest te laten versterken, vindt hij geweldig.

Dan krijgt het gesprek ineens een onverwachte werking. In mei viert de school een jubileum. Astrit schijnt daarvoor geld losgekregen te hebben en nu wil hij een feestdag organiseren, waarvoor hij Ad Voets en mij wil uitnodigen. Alsof ik zo maar - weer - een paar dagen weg kan. Maar gezien de warme relatie van zovele jaren., ga ik het zeker proberen. Overigens schijnt alleen Tani iets van het plan te weten, maar die had mij er nog niet over verteld. Het blijft dus nog even onduidelijk.

Pas tegen negen uur ben ik, hongerig en wel, terug in het hotel, eet snel een pizza en dan naar bed.

Maandag 17 maart 2008

Door de frisse morgenlucht wandel ik onder een bewolkte hemel naar het kantoor van ECE. Daar tref ik Eda, Stefan, Endri en Marsida. Voordat Stefan klaar is met koffiezetten roept hij mij al naar zijn beeldscherm. Hij is een financieel overzicht van drie jaar projecten aan het maken en wil graag mijn visie op een aantal modellen horen. Het is een best wel inhoudelijk onderwerp en we hebben inderdaad een interessante gedachtewisseling. Gaandeweg valt het me op dat hij inmiddels een ervaren excel-gebruiker is geworden die heel wat kunstjes beheerst. Anderhalf uur later komt de koffie eindelijk op tafel. Ik handel wat financiële dingen af en geef Stefan, die belast is met het onderhoud van de 'tuin', enkele zakken Nederlandse bloembollen cadeau.

Het grote onderwerp van de dag is het huiswerkklassenproject, gefinancierd door Nederlandse lionsclubs en Impulsis. Een paar weken geleden vond de eerste training plaats, verzorgd werd door trainers van professor Musai. Het aantal van bijna 30 leraren viel in eerste instantie wat tegen, maar achteraf bleek het alleen maar gunstig. De meest gemotiveerden bleven over en er werd geïnspireerd gewerkt op een best wel hoog niveau. Onderwijzers uit de 'primary school' waren trouwens beter vertegenwoordigd en namen actiever deel dan de vakleerkrachten uit de 'secondary school'. Het was allemaal heel praktisch, zodat ze veel technieken gelijk konden toepassen. Hét succesverhaal was dat van een hyperactief jongetje die ze in een paar weken tijd van een storende factor in de klas wisten om te turnen tot een coöperatieve leerling. Ik kreeg een set foto's te zien en die gaven een aardig beeld van een geconcentreerd werkende groep. Grappig was die ene sessie waar een paar jeugdige leerkrachten op de voorste rij zaten en een rol speelden als cursusdeelnemer annex fotomodel.

Natuurlijk kwam bij het gesprek over de continuïteit ook de traditionele Albanese carrousel ter sprake. Van de drie scholen, was een directeur op zijn plek gebleven, één was overgeplaatst en één was overleden. De Director of Education was ook vervangen, samen met het hoofd van zijn educational office. De nieuwe autoriteit is Kujtim Mema en zijn bureauchef is Zamir Arapi. Beiden waren trouwens wel op de hoogte van het project. Het is maar de vraag of het zinvol is om met Kujtim te praten over het project ná september 2009. Ik kom nu tien jaar in deze stad en ben aan de zevende of achtste Director of Education toe. Misschien is de volgende in dat schooljaar alweer aan de beurt.

Over de feitelijke gang van zaken in het project kunnen we alleen maar trots zijn. Op dit moment worden 75 kinderen intensief ondersteund en begeleid. Voor het tweede achtereenvolgende jaar lijkt het uitvalpercentage te blijven steken op nihil. Voorwaar een geweldig resultaat voor deze zo moeilijke doelgroep. Ik vind het mooi om te horen hoe deze kinderen steeds beter onderdeel uitmaken van de schoolgemeenschap en volledig geaccepteerd worden. Het is nogal wat om in twee jaar de jaloezie uit de omgeving te overwinnen: "waarom wordt hij/zij wel geholpen en ik niet?" Het lijkt dat de selectie zo gedaan is, dat de uitkomst voor iedereen acceptabel is.

Even komen de meer emotionele verhalen langs. Over de sportkleding, waardoor de kinderen nu mee kunnen doen met alle sportieve activiteiten, Het verstrekken ziet men als een investering op de lange termijn is. Bijna alle kinderen komen namelijk uit (heel) grote gezinnen, waar altijd jongere broertjes en zusjes zijn die de kleding ook kunnen gebruiken. En dan het Kerstverhaal van Marsida. Samen met de scholen hadden ze geregeld dat er voor alle kinderen uit het project presentjes waren. Zonder uitzondering was het voor deze kinderen de eerste keer dat ze zoiets kregen. De vreugde straalde af van hun gezichten. Zij voelden zich helemaal bij de groep horen, waaruit ze eerst zo buitengesloten worden. Op die dag stonden er traantjes in diverse ogen. Marsida was er nog vol van.

Straks moet ik met een inhoudelijk en financieel verhaal naar de lionsclubs en Impulsis. Een ding staat voor mij wel vast. Dit moet doorgaan als de pilot na vier jaar is afgelopen. Het is niet niks om 75 kinderen een toekomst te bieden voor een jaarlijks bedrag van zo'n 175 euro per kind.

Laat in de middag hebben we allemaal honger. Ik besluit de club een dreka (uitgebreide, Albanese middagmaaltijd) in Jurevi aan te bieden. Met z'n vijven eten we genoeg voor de rest van de dag. En het is mij een voorrecht om te mogen afrekenen voor een bedrag van 35 euro.

's Avonds zie ik Tani voor het eerst weer sinds twee dagen. We hebben veel bij te praten en morgen gaan we de burgemeester te ontmoeten. Die hebben we nodig om het project met het Childrens House op de rails te krijgen. Ik wil alleen mijn laatste poging bij de Nederlandse potentiële donor wagen, als ik met een duidelijk perspectief terug naar huis kan gaan.

Dinsdag 18 maart 2008

Vroeg op, want Tani kan vanaf acht uur bellen voor de afspraak bij de burgemeester. Helaas laat mijn ontbijt op zich wachten, want de jongen van de bediening is veel te laat. We zeggen het maar niet tegen de baas, want wat

er dan staat te gebeuren, daar wil ik niet verantwoordelijk voor zijn. Gelukkig kan ik eerst nog een tijdje op mijn kamer lopen rommelen, want pas om negen uur komt er een sms'je dat de afspraak pas vanmiddag om drie uur is.

Dan loop ik eerst maar op mijn gemak naar het kantoor van ECE om met Eda de dingen van de week na te beschouwen en afspraken voor vervolg te maken. In de loop van de ochtend komt een van de onderwijzers van de Shkolla Abdyl Myzyri binnen. Het is die ontzettend aardige, wat oudere man, die zich met zoveel toewijding bezighoudt met de kinderen uit het project. Hij wordt vergezeld door zijn piepjonge, nieuwe directeur. Twee weken geleden benoemd, na het plotselinge overlijden van zijn voorganger. Hij blijkt goed Duits te spreken, dus we kunnen communiceren zonder tolk. Opmerkelijk dat hij uitgenodigd werd voor deze baan, terwijl hij geen enkele politieke connectie heeft. Zal het toch zo zijn dat je hier straks ook mensen kunt benoemen op basis van kwaliteiten en niet op grond van politieke relaties?

Na de middag ga ik bij de pasticeri een voorradje ballakume kopen, in opdracht van het thuisfront.

Om drie uur precies treffen Eda, Tani en ik elkaar voor de afspraak bij de burgemeester. En dat verloopt (weer) heel anders dan ik bij de voorganger gewend was. Qazim Sejдини toont zich opnieuw een man van niet kletsen, maar doen. Dat zag ik al aan zijn aanpak van de stadsmuur, die er nu mooier uitziet dan ooit. Hij vindt het plan met het Childrens House en de muziekzaal helemaal geweldig, zegt zijn volledige medewerking toe en als de Stichting Borckerhof ja zegt tegen het plan, krijgt ze alle schriftelijke garanties die ze nodig heeft. Stadsbouwmeester Sokol Radoniqi gaat namens de gemeente alles doen wat nodig is, zo garandeert de burgemeester. Terloops brengt Tani ook even het muziekscholenfestival in Oostenrijk ter sprake. En meteen garandeert hij dat de gemeente alle benodigde kosten voor haar rekening neemt. Wat een verademing, zo'n man. Nu moet ik echt aan de bak als ik terugben in Nederland.

Met Tani ga ik snel een hapje eten in Attika, het nieuwe restaurant van broer Lopari. Dan heb ik even tijd om mijn koffer te pakken voor morgen en de afspraken in Tirana te bevestigen. Het bezoek aan de ambassade gaat niet door om dat de diplomaten na de ramp in Gerdec voor een aantal dagen andere prioriteiten hebben.

In de avond treffen we Sokol nog een keer, die vertelt hoe hij bezig is informatie te verzamelen. Hij geniet al van de gedachte dat de bijzondere zuilen van het huis in oorspronkelijke vorm hersteld kunnen worden. Hij gaat in archieven op zoek naar oude foto's en plattegronden. Hij benadrukt nog een keer dat Eda de geschiedenis van het huis op schrift moet stellen. En dat idee van de music-hall vindt hij helemaal inspirerend. Hij gaat gauw kijken hoeveel meters de burens illegaal geannexeerd hebben om voor de oorspronkelijk kavel optimaal plannen te kunnen maken. Soms moet ik even de verwachtingen temperen, omdat ik eerst een klus in Nederland te doen heb. Maar het feit dat er nu geen onzekere omstandigheden zijn en dat de toegevoegde waarde de kunstzinnige vorming van kinderen is, maken dat ik er goede hoop op heb.

Woensdag 19 maart 2008

Stromende regen en vóór zeven uur op. Na het vroege ontbijt gaat de reis naar Tirana. Boven op de Kraba-pas valt de regen met bakken uit de lucht. Dat inspireert de taxichauffeur tot een heldhaftig verhaal uit de afgelopen winter. Op weg van Tirana naar Elbasan begon het bovenop plotseling hevig te sneeuwen. Alle auto's kwamen vast te staan. Niemand had sneeuwkettingen bij zich. De weersvoorspellingen hadden niets gemeld over sneeuwkanalen. Eenmaal ingesneeuwd in de namiddag konden de auto's niet meer voor- of achteruit. Dan biedt de mobiele telefoon, het enige functionerende communicatiemiddel in dit land, uitkomst. De vader van de chauffeur wordt bereikt en komt onmiddellijk, met zijn sneeuwkettingen in de hand, zo'n 10 kilometer de berg oplopen. En daarna: gewoon veilig naar huis rijden!

Op het Ministerie van Onderwijs ontmoeten Eda en ik Ndrìçim Mehmeti. Het is een jonge, vlotte ambtenaar. Een verademing tussen alle overblijfselen van de oude bureaucratie. Niettemin maakt hij op een opmerkelijk vriendelijk manier duidelijk dat hij binnen een buitengewoon bureaucratische en ondoorzichtige structuur moet werken. Dat betekent dat je als ambtenaar wel iets kunt willen bereiken, maar er zijn veel omstandigheden, die het een stuk moeilijker maken dan je zou willen. In die geest praten we over het tot stand komen van de 'Albanian Association of Art Schools' en de mogelijkheden om via Nederlands-Albanese uitwisseling de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. We vinden een willig oor en Ndrìçim gaat graag op zoek naar mogelijkheden om met Albanese financiële middelen iets te betekenen voor de club. We spraken over het eventuele lidmaatschap van de EMU (European Music School Union) en de facilitering van deelname aan vergaderingen en bijeenkomsten. De Association moet daarvoor wel een Engels sprekende vertegenwoordiger werven, want met het Albanees van Astrit Lopari kom je niet ver in dit Engels sprekende netwerk. De vestiging van een kantoor in het eventueel te restaureren Childrens House in Elbasan juicht hij van harte toe. De Association moet inderdaad een plek hebben in het land. Hij weet ook wel een weg om trainingen en workshops van Nederlandse specialisten te financieren.

Maar daar geldt weer een hele andere, bureaucratische procedure voor. Op nationaal gebied zijn de ontmoetingen van scholen onderling erg belangrijk. In dit land zijn ze immers dol op 'competitions'. Ook in het faciliteren daarvan wil hij een rol spelen, maar dan moeten de gemeentebesturen meewerken. Eda en ik zullen een globaal plan voor 2009 en volgende jaren schrijven, wat we hem direct na de zomervakantie voor zullen leggen. Tijdens mijn bezoek in september praten we er dan verder over.

Het zal toch niet zo zijn dat na jaren van voorbereiding met vallen en opstaan alles ineens op zijn plaats valt. Na het gesprek dan we nog even naar de traditionele 'coffee'. In de wandelgangen worden we bij herhaling nieuwsgierig en bewonderend aangekeken en aangesproken. We hebben toch maar wat weten te regelen met 'the most handsome man of the Ministry'. Zijn plek in de organisatie is wel duidelijk en hij weet deuren te openen.

Tegen twaalf ben ik in Taiwan, één van de nieuwe 'places to meet' in Tirana. Daar ontmoet ik Roel van der Wal, die voor het eerst in Albanië is, op PUM-missie. Hij is daar om advies te geven aan een privé-school voor technisch onderwijs. Deze school wordt gefinancierd door een kennelijk belangrijke bouwheer, want als ze in zijn dure Mercedes aan komen rijden, wijzigen alle politieagenten tijdelijk even de verkeersregels om hem voorrang te geven. En rode stoplichten gelden niet voor hem. Niettemin lijkt de school niet echt ontvankelijk voor de Nederlandse visie op technisch onderwijs. Roel heeft dan ook twijfels over het slagen van zijn missie, maar hij geniet wel van zijn eerste bezoek aan dit zo bijzondere land. Tijdens de lunch komt Flutura Aça even binnenlopen. Ik speel koerier voor haar en Richard. Van hem geef ik haar een stapeltje boeken en wat accessoires voor de auto. Ze heeft voor mij een hele stapel boeken bij zich en een envelop met inhoud. Die hele stapel past nooit in mijn koffer, dus ik neem maar een deel mee. Kan Richard weer wat vertaalde hoefijzers van Adriaan Den Doelgaard slijten.

Stipt om half twee stap ik in de taxi. Eda is inmiddels vertrokken want zij heeft vanmiddag samen met Tani een meeting in het kader van het CARDS-project, waar ECE in participeert. Door de verkeerschaos van Tirana gaan we op weg naar het vliegveld. Als het onderweg helemaal vast staat, roept mijn chauffeur iets tegen een politieagent. Ineens kunnen we doorrijden over een rijstrook die voor het andere verkeer kennelijk is afgezet. Weer één van die curieuze, maar ook wel charmante onbegrijpelijkheden van dit land.

Inchecken is in een paar minuten gebeurd. Vijf kwartier voor vertrek aanwezig zijn, is hier ruim op tijd. Heel wat anders dan in Amsterdam. De transfer in Budapest is wel een ramp, bijna nog erger dan vorige keren. Van de 50 minuten overstaptijd sta ik er 48 in de rij voor de uitgebreide bagagecontrole. Achter mij wordt heel wat gepaniceerd. Maar zonder noemenswaardige informatie en communicatie komt het toch nog wel goed. De gate blijft gewoon wat langer open.

Terug in Nederland voel ik nog eens goed dat ik mijn overjas vergeten had. In Albanië was dat, ook op de frisse dagen, nog wel te doen. Maar op de Nederlandse stations is dat ijsig koud, bij een temperatuur van nauwelijks 3 graden boven nul.

Het voelt heerlijk om weer thuis te komen, met hartelijke begroetingen van vrouw en dochters. Frédérique kan trouwens niet wachten met haar vraag: 'heb je ballakume bij je?'. En als het antwoord ja is, is het helemaal goed.